

MIJLOACE DE COMUNICĂȚIE ÎN SLUJBA BUCUREȘTENILOR DIN PRIMUL DECENIU INTERBELIC

Alexandrina Nicolae

Transformarea Bucureștiului într-un oraș modern a fost favorizată și de extinderea rețelei mijloacelor de comunicare fapt ce a determinat scoaterea acestuia din izolare, o mai bună circulație a informației atât în interiorul acestuia cât și legături mai rapide cu alte localități din țară sau din Europa. Acest lucru s-a realizat treptat, bucureștenii adoptând, în ordinea apariției, toate mijloacele moderne de comunicație: poșta, telegraful, telefonul, radioul, etc.

A. Poșta reprezenta o modalitate ieftină și rapidă de transmitere a informației, continuând modelul tradițional dar preluând și elemente moderne, sistemul poștal românesc, intrat sub monopolul statului din 1865, nu asigura doar o transmitere rapidă a informației ci și confidențialitatea acestuia. Existau totuși și excepții, fiind momente în care secretul corespondenței private și al telegramelor era violat – când o cereau interesele justiției sau când se instituia starea de asediu, ocazii în care dirigenții oficiilor poștale erau obligați să-și dea concursul necondiționat. Aceste excepții tind să devină însă ceva obișnuit, îndeosebi în perioada primului deceniu interbelic, când, pe un fundal de instabilitate generală, își făceau loc și numeroase abuzuri, fie că secretul corespondenței era încălcat în timpul deselor stări de asediu, fie că ilegalitățile veneau chiar din partea funcționarilor Poștei care treceau la cenzurarea scrisorilor, ziarelor și a altor publicații așa cum atrăgea atenția, prin articolele sale, presa timpului¹.

Realizând faptul că dese abuzuri se aflau în strânsă legătură cu lupta pentru putere dintre diferitele grupări politice ale timpului, principalul deziderat al societății P.T.T. l-a reprezentat, în această perioadă. Obținerea autonomiei în raport cu puterea politică cu scopul unei mai bune deserviri a populației Capitalei, în primul rând. Un prim pas în această direcție l-a reprezentat momentul 1923–1924 când se obține adoptarea Statului funcționarilor publici. Conform acestuia era considerat funcționar cetățeanul care îndeplinea un serviciu public permanent, fapt ce a determinat instalarea unei stabilități, îndeosebi de la 1 ianuarie 1924, odată cu punerea în aplicare a Statului, funcționarii din sistemul public nemaisimțându-se amenințați de dese schimbări de guvern, fapt ce ducea la limitarea dar nu și la anularea definitivă a abuzurilor guvernanților.

Următorul moment se înregistrează spre sfârșitul deceniului când, în 1928, începe reforma P.T.T. concretizată, în București, prin descentralizarea serviciului poștal și constituirea unor localuri noi, pentru o cât mai bună deservire a populației capitalei. Apar astfel 6 sectoare poștale: București 1 r palatul Poștelor, București 2 – Gara de Nord, București 3 – Bulevardul Dacia (Centrala Automată), București 4 – Hala Traian, București 5 – Calea Văcărești și București 6 – str. Puișor. Punctul final este reprezentat

¹ *Telegraful Român*, an VII nr. 12, 12 iulie 1924, nr. 7, www.cimec.ro

de Legea pentru crearea R.A.P.T.T. (29 iulie 1929), lege ce va intra în vigoare de la 1 ianuarie 1930, oficializând statutul autonom al P.T.T. Această lege reprezenta rezultatul propagandei societății P.T.T. conștientă de faptul că un control cât mai slab din partea statului nu putea determina decât o eficientizare a activității acesteia. Era nevoie de această autonomie într-o perioadă în care activitatea P.T.T. este foarte intensă, volumul corespondenței (dovedit de numeroasele emisiuni de timbru) crește, dovadă atât a cererii din partea populației cât și a modernizării serviciului însuși ce avea o paletă foarte diversificată de atribuții: transportul de hârtii înregistrate (hârtii de afaceri, scrisori, cărți poștale), transportul de trimiteri recomandate (mesagerii), abonamente și jurnale, expedierea mandatelor poștale și telegrafice, încasarea cupoanelor, efectelor și a valorilor prin ramburs, transportul de corespondență poștală și bagaje prin serviciul de diligență, toate servicii diversificate în funcție de noile cerințe ale populației bucureștene.

B. Telegraful fiind considerat o modalitate mai rapidă de transmitere a corespondenței va beneficia și el de reglementările speciale pentru a satisface cerințele crescânde ale populației. Astfel la 16 ianuarie 1921 se creează „Agenția Orient Radio” datorită interesului acționarilor de a afla pulsul politic și economic european. Serviciul telegrafic este adoptat și pentru necesități interne, făcând legătura mai rapid între București și diverse localități ale țării.

În perioada următoare importanța acestui serviciu este într-o continuă creștere, în strânsă legătură cu avântul economic ce se înregistrează, nu numai în Capitală, avânt ce necesită o circulație rapidă a unui număr mult mai mare de informații într-un interval scurt de timp. Se ajungea astfel ca, în 1929, pentru satisfacerea acestei nevoi de informație a populației bucureștene să se facă o diferențiere: postul de la București – Herăstrău să transmită corespondența oficială și particulară la principalele posturi străine (Roma, Toronto, Paris, Nantes, Viena, Belgrad, Praga) în timp ce postul de la București – Filaret primește comunicate din exterior de la Lyon, Paris, Roma, etc. Această specializare era încă o dovadă a schimbărilor numeroase din societatea românească interbelică, a progresului său rapid și continuu.

C. Telefonie

Apariția primelor posturi telefonice în București poate fi plasată în jurul anului 1890. Ulterior rețeaua telefonică se extinde ajungând în 1898 la 700 de abonați², pentru ca în perioada următoare, numărul acestora să fie într-o continuă creștere. Această creștere a opțiunilor pentru instalarea unui post telefonic dovedește tot mai mult faptul că telefonul nu mai reprezenta doar un lux ci și o necesitate, necesitate ce determina societatea P.T.T. să introducă unele reglementări referitoare la tipurile de posturi telefonice, ce urmau a fi instalate în clădirile particulare și plata instalării lor. O diferențiere în acest sens era făcută încă din 1921 când pentru instalarea unui post telefonic permanent se plătea 500 lei, iar pentru instalarea unor posturi suplimentare, 300 lei³.

Tarifele percepute pentru convorbiri cât și diferențierea lor pe ore sunt încă un argument în sprijinul afirmației că populația Bucureștiului interbelic recurgea tot mai des la acest mijloc de comunicație fapt ce determină o aglomerare a liniilor și deci o intervenție a societății P.T.T. Astfel, se fixa un tarif de 1 leu pentru 3 minute sau 2 lei pentru trei minute (în cazul convorbirilor interurbane), avizele telefonice erau taxate

² *Revista Poștelor, telegrafelor și telefoanelor*, an I, nr. 1 din ianuarie 1926, p. 20.

³ *Ibidem*.

după criteriul telegramelor iar convorbirile din timpul nopții (între orele 21⁰⁰–8⁰⁰) se plăteau în regim de suprataxă (2 lei/3 minute), aceeași suprataxă plătindu-se și pentru depășirea numărului de convorbiri admise dar și pentru convorbirile din zilele de Duminică și sărbătorile legale. Excepția făceau anunțurile la salvare, la medic, la pompieri (care erau gratis) și reducerile cu 50% ce se făceau între orele 12⁰⁰–16⁰⁰ pentru ziare, agenții publicitare, corespondență de presă.

În afară de plata convorbirilor propriu-zise exista și plata abonamentelor. Astfel, pentru postul instalat la domiciliu se plătea 600 lei, la birouri 1000 lei, iar la cluburi 1500 lei pe abonament anual⁴, abonamentele suplimentare plătindu-se separat. Această statistică valabilă pentru anul 1921 se modifică în perioada următoare în funcție de evoluția prețurilor situându-se și plata abonamentelor, cele pentru locuințe rămânând totdeauna mai ieftine decât celelalte; raportat totuși la salariul mediu al bucureșteanului din primul deceniu interbelic (2000 – 3000 lei/lună), ele nu sunt foarte ușor accesibile.

Evoluția nefavorabilă a conjuncturii interne din România dar și nevoia de modernizare și extindere a rețelei telefonice românești vor determina statul român să concesioneze pe 30 de ani, începând cu ianuarie 1931, printr-o lege – contract din 27 iulie 1930, Serviciul Telefonic, Societății Anonime Române de Telefoane. La aceasta a subscris cu 1.880.000 acțiuni societatea International Telephone Telegraph Corporation din New York și cu 120.000 acțiuni ale altor instituții românești⁵. Era și acest act expresia doleanțelor unei populații în continuă creștere, doleanțe ale căror rezolvare statul român nu o vedea decât făcând apel la ajutor extern într-o perioadă în care criza economică mondială se generaliza, atingând și România. Efectele benefice ale acestei măsuri se vor vedea însă abia în următorul deceniu interbelic.

D. Radioul a reprezentat o noutate în peisajul românesc din primul deceniu interbelic. Încă din 1925 se înființează Asociația Prietenii Radiofoniei, fondată de un grup de specialiști, societate ce a desfășurat prin presă o intensă campanie pentru răspândirea radiofoniei se făceau și audiții publice la Institutul Electrotehnic al Universității București, se țineau conferințe. Efect al acestei activități intense l-a reprezentat constituirea la 21 decembrie 1925 a Societății Radio Academia cu sediul la București, pe strada Romană, nr. 222. Tot din același an se datează o lege referitoare la instalarea unor posturi radio în Capitală, monopolul asupra instalării și exploatării acestora revenind D.G.P.T.T. Se stabileau și condițiile în care se dădea acordul pentru instalare: după ce se aproba cererea pe care doritorul o depunea la D.G.P.T.T. se dădea autorizație „oricărei persoane majore care dovedea că are o bună conduită în societate”⁶, actele necesare fiind dovada de cetățenie și vârsta plus dovada de bună conduită în societate; aprobarea cererii comunicându-se apoi la domiciliul solicitantului. Înseși aceste demersuri dovedeau că instalarea unui aparat radio reprezenta în epocă un lux chiar dacă prețul lor varia de la cele cu galene (mai ieftine) la cel cu lămpi (mai scumpe), după cum și prețul abonamentelor varia de la 300 la 500 lei pe lună. Procurarea aparatelor revenea în sarcina abonatului (angajații D.G.P.T.T. doar îl verificau contra cost), fapt ce a determinat proliferarea, în București, a magazinelor de profil cum ar fi „T.F. Electro-Phoebus” sau celebrul magazin „Nora” din str. Smârdan.

⁴ *Calendarul Poștelor, telegrafelor și telefoanelor pe anul 1921*, București, 1921, p. 20.

⁵ * * * *Enciclopedia României*, vol. I, București, p. 362.

⁶ *Radio*, an I, nr. 1 din 1 octombrie 1928, p. 6.

Din 1926 încep, în aceste condiții, să fie ascultate primele emisiuni românești difuzate de postul experimental de la Institutul Electrotehnic și mai apoi de cel de la D.G.P.T.T. Tot în același an se și constituie Societatea de Difuziune Radiofonică. Din 1927 această societate ce avea în consiliul de administrație pe C. Hurmuzescu, se transformă în Societatea Română de Radiodifuziune. Aceasta își va începe propriile emisii la 1 noiembrie 1928, determinând o creștere rapidă a numărului abonaților de la 7871 (în 1927) la 20.000 (în 1928)⁷. Ca și în cazul telefoanelor și în cazul abonamentelor radio, pentru popularizare, plata se făcea diferențiat în funcție de veniturile posesorilor și de tipul de aparat radio deținut; se plătea astfel 300 lei/an de către funcționarii P.T.T., preoți, învățători, săteni, 500 lei/an pentru primării și instituții rurale, 10.000 lei/an pentru instituții urbane, autorități, bănci⁸, prețuri valabile în cursul anului 1929.

Diferențele de preț ca și conținutul programelor, în care dominau emisiunile culturale și mai puțin (sau aproape de loc) știrile politice, voiau să facă din radio un mijloc de comunicație cât mai accesibil și în același timp cât mai îndepărtat de problemele vieții cotidiene, dominată de crize politice și economice. Programul zilnic difuzat de postul național de radio începea la ora 1700 și dura până după miezul nopții. El reunea o varietate de emisiuni îndeosebi culturale: program de muzică simfonică, de operă, de muzică populară, emisiuni pentru copii, emisiuni pe teme literare, știri. Aceste emisiuni fac ca aderența acestui mijloc de informare la publicul larg să fie foarte mare, nemaireprezentând noutate o familie stând seara în jurul unui aparat radio. Mai târziu programul se diferențiază, transmițând și emisiuni ale posturilor străine (Madrid, Hamburg, Brno, etc.), iar programul în limba română începe să fie diferențiat pe zile. Spre exemplu, vineri, 18 ianuarie 1929, programul începea la ora 17⁰⁰ cu o emisiune muzicală susținută de orchestra Leon, urmau știri de presă, iar la ora 21⁰⁰ coruri, dansuri, conferințe religioase pentru ca, în ziua următoare, sâmbătă 19 ianuarie 1929 programul să fie mai bogat: începea tot la ora 1700, urmau știrile și iarăși un program muzical pentru ca la ora 22⁰⁰ să fie prezentat buletinul meteo, știrile de presă, iar de la ora 2300 muzică instrumentală⁹.

Din același an 1929 datează și postul Nora – Radio – Strand cu program periodic, doar în timpul verii, pentru a întreține atmosfera la strandul proaspăt deschis în capătul Șoselei Kiseleff. Astfel se prezenta un program al acestui post de radio într-o zi de duminică, 28 iulie 1929: de la 9⁰⁰ la 10⁰⁰ – număr de dans, 1000–1130 – jazzul Eli Roman, 11³⁰–12⁰⁰ – muzica de dans, 13⁰⁰–14⁰⁰ – muzică populară, 1400–1500 – din operele lui Leonard, 15⁰⁰ – ultimele știri, 15³⁰–17⁰⁰ – divertisment, 22⁴⁵–24⁰⁰ – jazzul Eli Roman și muzică de dans¹⁰. prezentarea programelor de mai sus vine să întărească afirmația potrivit căreia, chiar dacă constituia un lux radioul era un mijloc de bună dispoziție ce îi determina pe bucureșteni să uite de griile cotidiene, să fie tot mai atenți să audieze emisiunile radio așa cum o dovedește creșterea numărului abonaților care ajungeau în 1930 la 48.505¹¹.

E. Alte mijloace de comunicație ce asigurau bucureșteanului din primul deceniu interbelic legătura cu exteriorul orașului, erau calea ferată și liniile aeriene.

Folosit pentru marfă sau călători, transportul feroviar devenise o obișnuință pentru locuitorul Bucureștiului de la început de secol XX. Era transportul terestru considerat

⁷ *Revista Poștelor*, an II, nr. 1 din ianuarie 1929, p. 9.

⁸ *Poșta Informativă*, an I, nr. 6, din martie 1929, p. 14.

⁹ *Revista Poștelor*, an I, nr. 6 din ianuarie 1929, p. 12.

¹⁰ *Strand*, an I, din 28 iulie 1929, p. 1.

¹¹ *Ibidem*.

cel mai ieftin la care recurgeau și cei mai bogați și cei mai puțin bogați, fie pentru a pleca la vilegiatură, fie în scop de afaceri. Legătura orașului cu calea ferată națională se făcea prin Gara de Nord, Gara de Sud, Filaret, Gara de Est, Gara din Dealu Spirii (pentru mărfuri), Gara Regală Mogoșoia și Gara Regală Cotroceni. Toate acestea reprezentau porți spre alte lumi, fie că era vorba de litoral, valea Dunării, zona montană sau stațiuni turistice sau mari orașe externe.

La rândul său, aviația Civilă începe să deservească tot mai mult nevoile cetățenilor capitalei, Direcția Aviației Civile trecând pe lângă Ministerul Comunicațiilor (până în 1924) iar apoi sub controlul Aviației Militare (din 1925) fiind organizate pentru o mai bună coordonare într-o Divizie Aeriană. Aeroportul Băneasa era singurul aeroport din București ce deservea traficul civil prin intermediul diferitelor societăți: L.A.R.E.S. cu 3 linii aeriene: București – Balic, București – Chișinău și București – Craiova; L.A.R.T.A. cu 3 linii aeriene: București – Cernăuți, București – Praga, București – Arad; „Air – France” cu linia București – Paris (via Belgrad – Viena); L.O.T. cu liniile București – Varșovia și București – Salonic și C.S.A. cu linia București – Praga. Mulțimea acestor linii ce funcționau în această perioadă având ca punct de plecare Bucureștiul nu constituie decât o dovadă în plus a relațiilor intense ale acestuia cu exteriorul, fie că era vorba de tranzacții comerciale sau de un trafic intens de călători.

SUMMARY

Means of Communication at the Bucharestans' Service during the First Interwar Deceny

The progress Bucharest was going through after the World War I was partly favoured by the extension of the communication network, which generated a better circulation of informations, rapid links with other parts of the country or of Europe.

The authoress analyses the evolution of various means of communication (post, telegraph, telephone, radio) and their impact upon the Bucharestans' lives.

BIBLIOGRAFIE

- * * * „Calendarul Poștelor, telegrafelor și telefoanelor pe anul 1921”, București, 1921, p. 20.
- * * * „Mișcarea salariilor din anii 1923–1926”, București, Tipografia „Curicul judiciar”, 1924.
- * * * „Gazeta Capitalei”, an I, nr. 1 din 11 mai 1921, an II, nr. 35 din 10 aprilie 1922.
- * * * „Municipalitatea”, an I, nr. 1 din martie 1928.
- * * * „Poșta informativă” an I, nr. 6 din martie 1920.
- * * * „Poșta română”, an I, nr. 1 din octombrie – noiembrie 1924, an II, nr. 16 din 17 mai 1922.
- * * * „P.T.T. Poșta informativă”, an I, nr. 3, din martie 1928.
- * * * „Radio”, an I, nr. 1 din 1 octombrie 1928, p. 6.
- * * * „Revista Poștelor”, an II, nr. 1 din ianuarie 1929, p. 1.
- * * * „Revista Poștelor, Telefoanelor și Telegrafelor”, an I, nr. 1 din ianuarie 1926, p. 20, an IV, nr. 1 din ianuarie 1929.
- * * * „Strand”, an I, nr. 1 din 28 iulie 1929, p. 1.
- * * * „Telegraful Român”, an I, nr. 1 din 1 mai 1923, p. 7.

LUCRĂRI GENERALE ȘI SPECIALE

- * * * „Enciclopedia României”, vol. I, București, Imprimeria Statului, 1938–1940.
- Dumitrescu Pârvu – *Tratat elementar de exploatare poștală, telegrafică și telefonică*, București, Tipografia Română, 1932.
- Giurescu C. Constantin – *Istoria Bucureștilor*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Sport – Turism, 1979.